

גבולות היחידה: שמות לב פסוקים ל-לה

נושא היחידה: תפילתו השנייה של משה

כתבה: מוריה שטרן

הסבר כללי:

משה עולה שנית להר סיני, הפעם תוך שהוא מודיע לעם את מטרת העלייה - לנסות להמתיק את הגזירה של ה' ולהתפלל עבורם. דרך מעשיו של משה מתגלית לנו דמות מנהיג מופלא ודגול אשר מסור לעם אותם הוא מנהיג באופן טוטאלי. בשיעור נעמוד על מנהיגותו של משה.

פתיחה – מיהו מנהיג?

נדון עם התלמידים מהו מנהיג לפי דעתם, ונזמין אותם לתת שמות של מנהיגים. נרשום על הלוח את התשובות, ניתן לצייר "שמש אסוציאציות", כשהמילה "מנהיג" באמצע וב"קרניים" רשומות התשובות.

תשובות אפשריות:

- יודע את הדרך
- אפשר לסמוך עליו
- אכפת לו מהמונהגים שלו
- נתן דוגמא אישית
- יודע להתמודד עם מצבים שונים
- מגיע ללב של כל אחד ואחת
- סבלני
- סמכותי
- ישר
- אחראי

נדון עם התלמידים: האם משה הוא דמות של מנהיג? איך רואים זאת? נשמע אותם ונסכם שבשיעור הזה נראה עד כמה היה משה מנהיג דגול.

עיון בפסוקים:

מפגש עם הפסוקים – פסוק ל:

"וַיְהִי מִמָּחֳרָת, וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל הָעָם: אַתֶּם חָטְאתֶם חֲטָאָה גְדֹלָה; וְעַתָּה אֶעֱלֶה אֵל ה', אוֹלִי אֲכַפְּרָה בְּעַד חַטֹּאתֵיכֶם."

משה עולה שנית להר סיני כדי לבקש מה' לסלוח לעם-ישראל.

"וַיְהִי מִמָּחֳרָת" – למה רק ממחרת ולא באותו יום? משה חיכה שהרוחות יירגעו, שהעם לא יהיה במצב של הוללות, ורק אז הרגיש שהוא יכול לדבר איתו.

תחשבו על עצמכם כשאתם כועסים, אם אתם פנויים באמת לשמוע ולהירגע או שצריך לחכות קצת

זמן ורק אז אפשר לדבר איתכם? נאפשר לשתף ולתת דוגמאות.

משה מודיע לעם שהוא עולה להר סיני. למה?

כי הוא רוצה להיות שליח ציבור ולא לעלות על דעת עצמו בלבד.

איזו מילה מוזרה כאן? "אולי". מה הקשר שלה? אלא שבגלל שהעוון גדול כל כך משה לא בטוח עד

כמה יצליח גם הפעם לפייס את הקב"ה, אבל הוא מקווה שכן ומוכן לנסות.

מפגש עם הפסוקים – פסוקים לא-לב:

"וַיֵּשֶׁב מֹשֶׁה אֶל ה', וַיֹּאמֶר: אָנָּה, חָטָא הָעָם הַזֶּה חֲטָאָה גְדוֹלָה, וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם אֱלֹהִי זָהָב. וְעַתָּה, אִם תִּשָּׂא חֲטָאתָם; וְאִם אֵין - מְחַנֵּי נָא מִסְפָּרָךְ אֲשֶׁר כָּתַבְתָּ.".

"אֱלֹהֵי זָהָב" – בניגוד לציווי המפורש לאחר עשרת הדברות (כ, יט): "לֹא תַעֲשֶׂוּן אֱתֵי אֱלֹהֵי כֶסֶף וְאֱלֹהֵי זָהָב לֹא תַעֲשׂוּ לָכֶם".

"וְעַתָּה, אִם תִּשָּׂא חֲטָאתָם; וְאִם אֵין - מְחַנֵּי נָא מִסְפָּרָךְ אֲשֶׁר כָּתַבְתָּ". מקרא קצר חסר מידע. לכוון את התלמידים לחפש איפה יש כביכול מילים חסרות ולנסות להשלים אותן.

תשובה: אחרי "אם תשא חטאתם". מה יקרה אם ה' יסכים למחול? כאילו חסרה המילה / המילים: יופי / מצוין / מעולה. אבל אם לא... אז "מְחַנֵּי נָא מִסְפָּרָךְ אֲשֶׁר כָּתַבְתָּ". כביכול הפסוק היה צריך להיות:

"וְעַתָּה, אִם תִּשָּׂא חֲטָאתָם – מָה טוֹב; וְאִם אֵין - מְחַנֵּי נָא מִסְפָּרָךְ אֲשֶׁר כָּתַבְתָּ".

ה' חשב תחילה להשמיד את עם ישראל ולהשאיר את משה. למרות שסכנת הכליה כבר לא קיימת, עדיין משה אומר: אם אין עם-ישראל גם אין אותי. אין רועה ללא צאן, אין מנהיג ללא מונהגים. אני

איתם. רואים את המסירות שלו לעם, את הדאגה והאכפתיות.

משה מבקש מה' "מְחַנֵּי נָא מִסְפָּרָךְ", למחות אותו מהספר – כלומר למחוק את שמו "מִסְפָּרָךְ אֲשֶׁר כָּתַבְתָּ", כלומר מהתורה כולה. אמנם ה' לא מחה את שמו מהתורה כולה, אבל גזירת צדיק מתקיימת ובאמת יש פרשה אחת ויחידה בחומש שמות בה שמו של משה לא מופיע: פרשת "תצווה". המעניין הוא שהפרשה הזו נקראת בדרך כלל באזור ז' באדר, יום לידתו ופטירתו של משה רבנו.

"מספרך" – ניתן לפצל לשתי מילים – ספר כ'. כלומר הפרשה ה-20 מתחילת התורה, הלא היא פרשת "תצווה".

דעה נוספת – "מְחַנֵּי נָא" – כפשוטו. משה מבקש להיות קורבן במקום כל עם-ישראל. הוא מוכן למות (להימחק מספר החיים) ולכפר במיתתו על העם ולפטור אותם מעונש.

תשובת ה': "מִי אֲשֶׁר חָטָא לִי - אֶמְחֶנּוּ מִסְפָּרִי". כלומר: לא גזרת כליה על כל עם ישראל ולא למחות את משה, אלא להעניש את החוטאים בלבד.

ואם כך, אם עם ישראל חי, אם יש את מי להנהיג – הרי שמשה ממשיך להיות מנהיג. ולכן: "לָךְ נָחָה אֶת הָעָם אֶל אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי לָךְ". תתחילו לצעוד אל עבר המטרה. בדרך ילווה אתכם מלאך מטעמי,

אומר ה', כמו שהבטחתי (כג, כ): "הִנֵּה אֲנִי שֹׁלֵחַ מַלְאָךְ לְפָנֶיךָ, לְשַׁמְרֶךָ בַּדֶּרֶךְ; וְלֹהֲבִיֵּאֶךָ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר הִכַּנְתִּי".

אבל עדיין יש כעס... "וּבְיוֹם פְּקֻדֵי - וּפְקֻדְתִּי עֲלֵהֶם חֲטָאתָם". להפקיד כסף פירושו לשמור אותו לזמן בו

צריך אותו. גם כאן – ה' נותן הארכה. הוא לא ייתן את כל העונש על חטא העגל כרגע, אלא "ביום פקדי", בהדרגה. מחולק למנות קטנות. כשממילא הוא ייתן עונש – הוא יצרף אליו גם קצת מעונש העגל (רש"י, מתבסס על סנהדרין ק"ב ע"א).

הצעות להמחשה:

שיר של סדר פרשיות התורה – הרב לוי סודרי. תודה מיוחדת לרב לוי שנתן את אישורו לשימוש בשיר. קובץ שמע מצורף.

לוי סודרי - הספריה התורנית המוקלטת

דיסקים - www.levisudri.com

דודאים - www.dudaim.net

0506754604

02-9993298

מסרים והפנמה:

מיהו מנהיג?

מבט שלם:

מיקום שיעור זה בתוך מערך השיעורים על חטא העגל – התייחסות לפרק לב בלבד:

הסיבה לחטא העגל ויצירת העגל

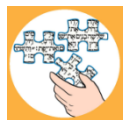
חטא העגל – החטא ותגובת הקב"ה

תפילת משה

שבירת הלוחות

חלקו של אהרון, תגובת משה וביצוע דבר ה' על ידי בני לוי

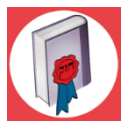
חלק א: תפילתו השנייה של משה / חלק ב: סילוק שכינה חלקי והורדת העדיים

סיכום – הרועה הנאמן:

נתבונן בתכונות המנהיג הכתובות על הלוח.

נחשוב אלו תכונות באות לידי ביטוי אצל משה:

- יודע את הדרך – מתחיל להוביל את העם אל עבר ארץ-ישראל
 - אכפת לו מהמונהגים שלו – הוא עולה במיוחד להר סיני כדי לבקש עליהם רחמים, מוכן למות למענם / שימחקו את שמו מהחומש.
 - יודע להתמודד עם מצבים שונים – גם כשהעם חוטא הוא לא מאבד עשתונות.
- נוסיף כי אחד יכול להיות מנהיג בתחומו (בכיתה, בבית, בתנועת הנוער...), ונזמין את התלמידים לשתף במה הם מנהיגים או חושבים שהם יכולים להנהיג (גם דברים שנראים "קטנים" כמו התגברות על היצר!)

